UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Katowice 2022-06-02

dr hab. Waldemar Wojtasik prof. UŚ
Instytut Nauk Politycznych
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytetu Śląskiego

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgra Andrzeja Wystalskiego

Rola policji w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas klęsk naturalnych na terenie województwa śląskiego w latach 2010-2018,

Kielce 2022 (ss. 376)

Napisanej pod kierunkiem dra hab. Roberta Janika prof. PCz

Promotor pomocniczy: dr hab. Joanna Grzela prof. UJK

Problematyka roli Policji w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego należy do relatywnie dobrze spenetrowanych obszarów poszukiwań badawczych w Polsce. Dlatego doceniam wybór problemu badawczego poprzez nadanie mu miejscowego i czasowego kontekstu, co umożliwiło przeprowadzenie badań tak aktualnych, jak i unikatowych. Z tych powodów, ale również z potrzeby generowania przez polskich naukowców studiów analitycznych osadzonych w praktyce, wybór problematyki rozprawy przez mgra Andrzeja Wystalskiego uznaję nie tylko za trafny, ale przede wszystkim potrzebny z praktycznego punktu widzenia. Recenzowana dysertacja należy do prac interdyscyplinarnych, na co wskazuje już jej tytuł. Prace z pogranicza nauk politycznych, bezpieczeństwa i prawa nie należą do rzadkości w rodzimym piśmiennictwie, jednak w przeważającej mierze dotyczą badań nad różnymi aspektami polityk bezpieczeństwa. Lektura rozprawy doktorskiej sprawia, że wrażenie interdyscyplinarności jest jeszcze silniejsze. Wynika to z faktu, że w pracy pojawia się obszerny wątek rozważań prawnych, ewidentnie wzbogacający przedstawione analizy. Generalnie jednak, zarówno sam zamysł badań osadzony w trzech obszarach, jak i ich realizację, oceniam pozytywnie.

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Nauk Politycznych
ul. Bankowa 11, 40-007 Katowice
tel. 32 359 12 71, 32 359 21 31, e-mail: inp.wns@us.edu.pl

www.us.edu.pl/instytut/inp

Przedstawiona rozprawa doktorska liczy 376 stron i składa się ze *Wstępu*, siedmiu rozdziałów, *Zakończenia* i *Bibliografii*. Uzupełnia ją *Spis treści, Wykaz skrótów, Wykaz fotografii, Wykaz rysunków, Wykaz tabel, Wykaz wykresów i Spis wywiadów*. Na stronie 376 jest wzmiankowane (nie ujęte w Spisie treści) *Streszczenie Rozprawy Doktorskiej*, którego jednak faktycznie nie ma. Struktura pracy nie budzi większych wątpliwości, choć rzuca się w oczy dyspersja w wielkości rozdziału III w stosunku do pozostałych. Jest on objętościowo mniejszy niż niektóre podrozdziały w pozostałych rozdziałach i tak naprawdę nie znajduję uzasadnienia dla jego umieszczenia w pracy, o czym napiszę jeszcze w dalszej części recenzji. Zakończenie, które zawiera zarówno podsumowanie rozważań, jak i próbę weryfikacji hipotez badawczych, jest udaną próbą symplifikacji wyników przeprowadzonych badań. Ogólnie, w strukturze pracy można wyróżnić dwie podstawowe części: deskryptywną, na którą składają się cztery pierwsze rozdziały i analityczną (rozdziały V - VII). Taki porządkujący zabieg ma uzasadnienie zarówno biorąc pod uwagę przedmiot badań jak i cel, który postawił sobie Autor.

We *Wstępie* przedstawiono te czynniki, które zadecydowały o zainteresowaniu podjętą problematyką oraz elementy, będące ogólnym konstruktem zadania badawczego. Część metodologiczną przedstawionej rozprawy doktorskiej generalnie oceniam krytycznie, szczególnie w zakresie formalnego kształtu modelu badawczego. Nie bardzo bowiem wiadomo, czy Autor bazować będzie na istniejących ustaleniach, czy też zaproponuje autorskie ujęcie problemu badawczego. Jeżeli to drugie, to nie pomogły nieprecyzyjnie postawione hipotezy badawcze np. w głównej występująca koniunkcja w pojęciu „*...w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa oraz porządku publicznego...*", a w hipotezach szczegółowych nieweryfikowalne empirycznie stwierdzenia jak „*z reguły*" czy „*często*". Błędy te wynikają z braku w pracy właściwie postawionych pytań badawczych, którym te hipotezy miałyby odpowiadać. Poza tym, w zaprezentowanych założeniach brakuje jednak wyjaśnienia, dlaczego akurat wybrane kwestie szczegółowe stały się przedmiotem zainteresowania, w jakim pozostają ze sobą związku kontaminacyjnym a jakie obszary zostały świadomie pominięte. Nie znaczy to jednak, że wspominany brak jest istotnym błędem z metodologicznego punktu widzenia, jednak w moim zdaniem zamieszczenie takich informacji pozwoliłoby ocenić zamysł badawczy w szerszym kontekście. We *Wstępie* brakuje mi także przedstawienia zastanego stanu wiedzy i piśmiennictwa spoza Polski, które pomogłoby lepiej ocenić nie tyle trafność, co adekwatność zaproponowanego ujęcia. Dodatkowo, w całej pracy daje się zauważyć niezrozumiałą dla mnie niechęć do korzystania z obcojęzycznych źródeł.

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Nauk Politycznych
ul. Bankowa 11, 40-007 Katowice
tel. 32 359 12 71, 32 359 21 31, e-mail: inp.wns@us.edu.pl

www.us.edu.pl/instytut/inp

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

Realizacja zadania badawczego wymagała zastosowania adekwatnych metod. Dla weryfikacji hipotez szczegółowych Autor zastosował komplementarne metody badawcze: analizy i syntezy, analizę czynnikową, analizy źródeł i opracowań, instytucjonalno-prawną i historyczną. Pojawiają się także mniej udane próby zastosowania komparatystyki. W tym przypadku pozostaje dla mnie pewien niedosyt, gdyż szczególnie końcowe części rozprawy, zawierające skategoryzowane wnioski dotyczące województwa śląskiego, mogłyby być w większym stopniu poparte analizą komparatystyczną tak w wymiarze regionalnym jak i międzynarodowym. Chcę jednak zaznaczyć przy tym, że część empiryczna pracy jest bardzo rzetelna, a moje uwagi dotyczą jedynie niewykorzystanych możliwości badawczych.

Struktura rozprawy, poza wspomnianym rozdziałem III, została podporządkowana zadaniu badawczemu i jest logiczna. Kolejne części mają charakter wynikający z celu i charakteru pracy oraz wcześniejszych jej elementów. Na najobszerniejszy rozdział I składają się dwie części. W pierwszej Autor przeprowadza rozważania definicyjne i praktyczne (te ostatnie w kontekście środowiska normatywnego) dotyczące sposobów definiowania porządku publicznego i bezpieczeństwa, osadzając je w kontekście zarówno podmiotowym jak i przedmiotowym. Opisana w nim siatka pojęć nie budzi wątpliwości, tak co do związku z celem pracy jak i merytorycznych kompetencji Autora. Na tej podstawie, z całym przekonaniem mogę stwierdzić, że dobrze orientuje się on w poruszanej problematyce. Czytelnik może mieć jedynie wątpliwość co do słuszności niektórych z pojawiających się tam wątków – szczególnie w części 1.1.2. Wynikać to może z nieco wybiórczego przedstawiania zagadnień ryzyka we współczesnym świecie. (s.23-29). Moim zdaniem część ta mogłaby by zostać rozszerzona choćby o kwestie psychologiczne czy aksjologiczne delimitujące różne typy ryzyka, sposobów ich szacowania i zarządzania nimi. W tej oraz niektórych dalszych częściach pracy (np. s. 25, 29 czy 45) prowadzone są niepotrzebne moim zdaniem rozważania językowe, dotyczące źródłosłowów stosowanych pojęć czy też ich odpowiedników w innych językach. Nic one bowiem nie wnoszą dla realizacji przyjętego zadania badawczego. Część druga rozdziału I stanowi wielopłaszczyznową operacjonalizację pojęcia struktury systemu bezpieczeństwa w Polsce. Biorąc pod uwagę stopień skomplikowania opisywanej materii, na wyróżnienie zasługuje jego logiczna konstrukcja a także jasność wywodu, tych, niełatwych przecież, kwestii. Przy dużej liczbie przytaczanych danych, podlegających różnorakim trybom modelowania i typizacji, w tej części pracy zamieszczono kilka schematów, wpływających na jasność sformułowanego przekazu. W strukturze tej części rozdziału można wyróżnić dwa komplementarne obszary. W pierwszym przedstawiono

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Nauk Politycznych
ul. Bankowa 11, 40-007 Katowice
tel. 32 359 12 71, 32 359 21 31, e-mail: inp.wns@us.edu.pl

www.us.edu.pl/instytut/inp

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

rozważania dotyczące kryzysu i zarządzania kryzysowego. Łącz on refleksje wywodzące się z teorii zarządzania z praktycznym odniesieniem do systemu prawnego. Drugi poświęcony jest procesom kształtowania bezpieczeństwa narodowego i czynnikom je modelującym. Słabszą częścią tego rozdziału jest podrozdział 1.2.4, dotyczący walki z klęskami żywiołowymi w innych krajach. Po pierwsze, jego znaczna część nie dotyczy bezpośrednio zapowiadanych krajów tylko rozwiązań stosowanych w Unii Europejskiej. Po drugie nie jest wytłumaczone, dlaczego do potencjalnych porównań wzięto przykłady z Niemiec i Stanów Zjednoczonych. Przyznam, że chętnie poznam motywacje autora w tym względzie i szczegóły stworzonego modelu analizy komparatystycznej.

Treścią rozdziału II są badania dotyczące roli Policji w systemie bezpieczeństwa państwa. Jego założeniem jest osadzenie prowadzonych rozważań w kontekście procesów ewolucji roli Policji w Polsce od początku jej działania. Autor sięga nawet do czasów średniowiecznych, co, choć interesujące poznawczo, nie jest bezpośrednio związane z realizowanym zadaniem badawczym. Jest to zarazem ta część, która przestawia zwrotnicę dotychczasowej analizy z poziomu makrostrukturalnego na skonkretyzowaną płaszczyznę ram ewolucji polskiej Policji jako służby, łącznie z rozważaniami na temat zakresu dyspozycyjności współczesnej Policji. Jak mi się wydaje, nieco na siłę został umieszczony podrozdział 2.2.4. dotyczący socjologicznych i politologicznych aspektów pracy Policji, szczególnie, że bazuje na, co by nie powiedzieć, nieadekwatnych do współczesności rozważaniach M. Webera.

Rozdział III zawiera rozważania na temat globalizacji i wyzwań cywilizacyjnych. Jak już zaznaczyłem ani jego treść ani tym bardziej wielkość nie predestynuje go do umieszczenia w rozprawie. Na siedmiu stronach (142-149) zwarto informacje ogólne informacje dotyczące wymiarów globalizacji a w drugiej części o ruchach migracyjnych ludności. Bardzo chętnie poznam wyjaśnienia Autora, w jaki sposób ten rozdział przybliżył go do realizacji zadania badawczego czy weryfikacji hipotez badawczych.

Część deskryptywną pracy kończy rozdział IV, który dotyczy klęsk naturalnych, analizowanych przede wszystkim w kontekście zmian klimatycznych. Jego lektura przekonuje mnie, że w obu płaszczyznach Autor poradził sobie bardzo dobrze. W przypadku warstwy przedmiotowej podkreślić należy wysoką kulturę językową i kompetencje w strukturyzowaniu obszernego materiału badawczego. Część kontekstowa dotycząca wpływu zmian klimatu, została przedstawiona poprawnie, choć potraktowana w sposób nieco wybiórczy. Jednak ostateczny efekt tego rozdziału uważam za bardzo dobry, tym bardziej, że znajduję tutaj próby ujęć o charakterze symplifikacyjnym,

wskazujących na występujące efekty kontaminacyjne w badanych obszarach np. bezpieczeństwo ekologiczne. A to dowodzi szerokich horyzontów poznawczych Autora, umożliwiających łączenie refleksji z różnych dyscyplin nauki.

Zdecydowanie wyżej niż część deskryptywną oceniam warstwę analityczną pracy, którą rozpoczyna rozdział V, poświęcony województwu śląskiemu jako miejscu zagrożonemu klęskami naturalnymi. Widać po jego lekturze, że Autor jest praktykiem, który nie ogranicza się do źródeł zastanych, ale formułuje wnioski także na bazie własnych doświadczeń. Jedyną istotną moją uwagą, którą formułuje także w odniesieniu do całości pracy są ramy czasowe analiz. O ile bowiem rok 2010 jako początek okresu podlegającemu refleksji naukowej wydaje mi się ze wszech miar naturalny, o tyle zakończenie badań na roku 2018, gdy praca została złożona w 2022 wydaje mi się zbyt wczesne. Rozumiejąc, że Autor chciał być może zamknąć badania w reżimie kadencji jednostek samorządu terytorialnego, to nie znajduję jednak uzasadnienia tego w ocenianej pracy. Kontekst samorządowy czy też polityki regionalnej są jednymi z pobocznych wątków całej dysertacji.

Rozdział VI stanowi zawężenie prowadzonych analiz, gdyż z dotychczasowego ogólnego ujęcia zostają wyabstrahowane kwestie bezpieczeństwa ludności i porządku publicznego na obszarze województwa śląskiego. Najciekawszą częścią tego rozdziału są wątki dotyczące praktycznych funkcji spełnianych przez Policję w zbieraniu informacji i zapewnieniu ochrony ludności. Podrozdział 6.7 jest próbą weryfikacji jednej z hipotez szczegółowych, ale jak już zaznaczyłem wcześniej, błędny sposób jej postawienia uniemożliwia prawidłową realizację tej części zadania badawczego.

Ostatni rozdział został poświęcony współpracy Policji z innymi organizacjami podczas występowania klęsk naturalnych. Doceniając dbałość Autora o uszczegółowienie prowadzonych badań, mam w tym przypadku pewną wątpliwość. Dotyczy ona arbitralnego wyboru organizacji, z którymi współpracuje Policja. Jak mi się wydaje Autor zdaje sobie z tego sprawę pisząc (s. 273) „*Policja (...) współdziałała przede wszystkim z*:", ale nie wiemy jaka taksonomia legła u podstaw określenia „*przede wszystkim*". Czy chodzi o zakres współpracy, jej częstotliwość, zaangażowane środki czy może jeszcze coś innego? Brakuje tutaj tego istotnego wyjaśnienia, gdyż katalog instytucji współpracujących z Policją w tym zakresie liczy kilkadziesiąt różnych typów podmiotów.

Tekst właściwy rozprawy kończy obszerne *Zakończenie*, które zawiera skategoryzowane wnioski Autora. Mają one dwa źródła. Pierwszym są odwołania przedmiotowe, w ramach których, w syntetycznej formie, przedstawiono główne kierunki zmian w działalności Policji w zakresie

bezpieczeństwa i porządku publicznego. Drugim są wnioski z badań własnych, przytoczone w ogólnej formie weryfikacji hipotez badawczych zaproponowanych we *Wstępie*. Sposób weryfikacji hipotez jest, jak mi się wydaje, immanentną cechą podejścia do badań prowadzonych przez Autora, która nie stara się narzucić swojej interpretacji faktów, a w większości przypadków zarysowuje jedynie możliwe ścieżki wnioskowania. Świadczy to o dojrzałości poznawczej, gdyż szczególnie w naukach politycznych (może także jeszcze w ekonomii, w podobnym zakresie) często spotyka się rozważania naukowe, których głównym zadaniem jest polemika z jakimś stanowiskiem, bądź w odwrotnej sytuacji jego apoteoza. Pomimo występujących pokus łatwych mentalnie odzwierciedleń na poziomie skrajnych interpretacji przykładów, Autor szczęśliwie się ich wystrzegał i poszedł drogą rzeczywistego dyskursu naukowego. Traktuje to jako główną zaletę przedstawionej dysertacji, świadczącą o posiadanym warsztacie i naukowym wyrobieniu Autora. Jednak najważniejszą częścią *Zakończenia* są praktyczne propozycje zmian zasad działania Policji na płaszczyźnie negatywnych skutków klęsk naturalnych (s. 321-322). Ukazują one praktyczny aspekt prowadzonych badań oraz ich wybitnie aplikacyjny charakter.

Ostatnią częścią w strukturze pracy jest *Bibliografia*, która zawiera wykaz dzieł cytowanych z podziałem przedmiotowym na: (1) Publikacje zwarte; (2) Spis artykułów w czasopismach; (3) Biuletyny i enuncjacje; (4) Akty prawne polskie; (5) Artykuły prawne zagraniczne; (6) Źródła internetowe. Taki zabieg delimitacyjny czyni sporządzone zestawienie przejrzystym, w którym łatwo można odnaleźć szukane prace i dokumenty. Zarazem unaocznia jaką pracę wykonała Autor, wyszukując, analizując i wykorzystując przytaczane źródła. Ich bogactwo odnosi się nie tylko do baterii aktów prawnych i dokumentów, ale także zawiera najważniejsze prace naukowe z poruszanej problematyki.

Całość treści pracy odpowiada zadaniu badawczemu sformułowanemu we *Wstępie*. Jest podporządkowana poszukiwaniu naukowych odpowiedzi, racjonalizując szeroko zarysowany kontekst problemowy. Biorąc to pod uwagę, Autor musiał w ten sposób wytyczyć ścieżki problemowe, aby były względem siebie komplementarne pod kątem istotności problemów i głębokości badań. Warto również podkreślić walory techniczne pracy. Pierwszym jest język, naukowy i klarowny, ale zarazem zrozumiały i nieuciążliwy dla czytelnika. Instytucjonalne odwołania pojęciowe, pomimo znacznego stopnia skomplikowania (wynikającego zarówno z kwestii specjalistycznych jak i dynamiki opisywanych zjawisk) zostały zinterpretowane właściwie i spójnie poprowadzone przez całość pracy. Klarowność struktury wewnętrznej poszczególnych rozdziałów

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Nauk Politycznych
ul. Bankowa 11, 40-007 Katowice
tel. 32 359 12 71, 32 359 21 31, e-mail: inp.wns@us.edu.pl

www.us.edu.pl/instytut/inp

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

jest wspierana przez dyscyplinę badawczą i brak przedmiotowych dygresji, które mało (albo wręcz nic) wnosiłyby do realizacji zadania badawczego. W nielicznych miejscach można dostrzec błędy stylistyczne. Przypisy w rozprawie zostały w wykonane prawidłowo, z nielicznymi drobnymi błędami. Biorąc pod uwagę wymiar formalno-warsztatowy przedstawiona praca jest na dobrym poziomie, cechuje ją staranność i zadbanie o szczegóły.

Z recenzenckiego obowiązku chcę jednak zwrócić uwagę na kilka drobnych kwestii, które wymagałyby dopracowania. Po pierwsze, w dysertacji doktorskiej (jak w innych pracach naukowych) należy powoływać się na oryginalne źródła, a nie przywoływać prace innych autorów, w których są cytowane (np. s. 23-24). Na stronie 38 i 337 jest błędne nazwisko (Plecka a nie Pilecka). W tabeli na stronie 186 liczby są bezwzględne, dlatego informacja na górze („*w milionach*") może być myląca dla mniej wyrobionego czytelnika. Wykres na s. 207 ma błędne dane w sekcji „*Razem*". Nie jestem także pewien czy informacja z przypisu 671 pochodzi od mieszkańca, bardziej prawdopodobne sądząc po treści jest jej pozyskanie od funkcjonariusza lub urzędnika. Link podany w przypisie 693 nie odsyła do źródła. Wszystkie powyższe uwagi nie umniejszają w najmniejszym stopniu mojej pozytywnej opinii i recenzowanej pracy.

Konkludując, rozprawa doktorska mgra Andrzeja Wystalskiego jest pracą oryginalną, dotyczy ważnego z poznawczego punktu widzenia zagadnienia i realizującą cele, które zostały sformułowane w chwili tworzenia zadania badawczego. Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że dysertacja pt. *Rola policji w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas klęsk naturalnych na terenie województwa śląskiego w latach 2010-2018* jest udanym przykładem rozprawy doktorskiej. W związku z powyższym wyrażam jednoznacznie pozytywną opinię, że spełnione zostały wymogi postawione przez ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) w odniesieniu do stopnia naukowego doktora. Tym samym wnioskuję o dopuszczenie mgra Andrzeja Wystalskiego do kolejnych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

ZA ZGODNOŚĆ
Z ORYGINAŁEM
13. 04. 2023

Kielce dn. .....

UNIWERSYTET
Jana Kochanowskiego w Kielcach
Wydział Prawa i Nauk Społecznych
Instytut Stosunków Międzynarodowych
i Polityk Publicznych
25-406 Kielce, ul. Uniwersytecka 15
tel. 41/349-65-45, 41/349-66-07

Przewodnicząca Rady Naukowej
Instytutu Stosunków Międzynarodowych
i Polityk Publicznych

prof. dr hab. Agnieszka Kasińska-Metryka

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Nauk Politycznych
ul. Bankowa 11, 40-007 Katowice
tel. 32 359 12 71, 32 359 21 31, e-mail: inp.wns@us.edu.pl

www.us.edu.pl/instytut/inp